

Kommittémotion

Motion till riksdagen 2015/16:2679

av Andreas Carlson m.fl. (KD)

Civilkuragelag

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en lag om civilkurage och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Det finns i svensk lag inte någon allmän skyldighet att hjälpa en person i nöd. Kristdemokraterna verkar för att ändra på det. Vi har länge förespråkat att Sverige ska få det som kommit att kallas för civilkuragelag. En civilkuragelag skulle göra var och en skyldig att hjälpa en medmänniska i nöd, utifrån situationen och sina egna förutsättningar. Det handlar inte om avbryta våldsamma slagsmål med risk för sitt liv. Men de flesta av oss kan kalla på hjälp genom att ta upp mobilen och ringa efter hjälp. Att vi inte har det ser vi som en stor brist i lagstiftningen.

Det finns i dag ingen allmänt gällande plikt i svensk rätt att bistå den som befinner sig i fysisk fara eller som löper risk att få sin egendom skadad. Bara när det är särskilt föreskrivet eller följer av allmänna rättsprinciper är underlåtenhet att hjälpa en nödställd person alltså straffsanktionerad. I alla andra fall är underlåtenheten strafffri, alldeles oavsett om underlåtenheten ur moralisk synpunkt ter sig lika eller nästan lika straffvärd som ett aktivt orsakande av skadan. Det som uppfattas som rätt att göra finns alltså ingen skyldighet att göra.

Ett exempel som synliggör problemet är den otäcka badolycka som skedde i somras, där en femårig pojke förolyckades. Det rapporterades att när räddningspersonal kom till stranden och bad om hjälp att hitta pojken som var försvunnen vägrade ett flertal att

hjälpa till. Historien är hisnande. Har likgiltigheten i Sverige nått så långt att vi inte mangrant kastar oss upp för att hjälpa till när en femårig pojke är försvunnen på en badplats? För att ytterligare göra saken värre fanns det dessutom människor där som filmade räddningsaktionen i stället för att hjälpa till.

Att personer vid en olycka i stället för att hjälpa till filmar och fotograferar händelsen har vuxit till ett allt större problem. Vid flera tillfällen har också räddningstjänstpersonal fått svårare att utföra sitt arbete för att filmande personer helt enkelt stått i vägen.

Vi behöver en debatt i Sverige om vad som är rätt och fel. Om etik och moral. Exemplet med badolyckan och utvecklingen av filmning vid olycksplatser visar tydligt på det.

Handlingspliktsutredningen var en ensamutredning som kom fram till att Sverige inte bör införa en lag som kriminaliserar människor som inte agerar i situationer där en person är nödställd. Detta är beklagligt. Utredaren menade att en sådan lag inte skulle få någon nämnvärd effekt och han gissade att den skulle kunna få som konsekvens att fler avstod från att anmäla brott och vittna om övergrepp och olyckshändelser därför att de inte gjort tillräckligt för att hjälpa. Utredaren konstruerade dock, motvilligt, ett utkast till lagförslag med formuleringen: ”Böter eller fängelse i upp till två år ska enligt modellen kunna följa för den som låter bli att bistå någon som befinner sig i allvarlig fara för liv, hälsa eller trygghet till person. Ansvar ska utdömas bara om underlåtenheten med hänsyn till omständigheterna är uppenbart oförsvarlig. Härigenom tydliggörs att den som av fruktan för sin egen säkerhet avstår från att ingripa inte riskerar att straffas.”

I flertalet andra länder i Europa såsom Norge, Finland, Tyskland, Frankrike, Belgien, Schweiz och Danmark finns redan en motsvarighet till en civilkuragelag. Det som i andra länder är en självklarhet är inte det i Sverige. Självklart skulle de flesta av oss hjälpa en medmänniska i nöd. Och kanske skulle en lag enbart ha marginell effekt på människors beteende. Men det skulle ge en tydlig vägledning om vad som är rätt att göra. Det skulle även kunna vara ett stöd för människor att agera. Man skulle, så att säga, ha lagen i ryggen.

Maciej Zaremba skrev redan för 20 år sedan i sin artikel Orättens rötter (Moderna tider, december januari 1995/96) om det udda i att man i Sverige ostraffat kan lämna nödlidande i sticket. Där beskrevs andra länders lagstiftning, bland annat Frankrikes, där det betraktas lika strängt att ha underlåtit att hjälpa en person i nöd oavsett om

personen faktiskt klarade sig fint utan hjälp. Bara det att personen såg ut att vara nödställd fordrar ett agerande av en medmänniska. Zaremba ställde frågan: ”Är det inte något principiellt feltänkt med att det inte är brottsligt att titta på ett barn som drunknar i en vattenpöl, om barnet kan räddas med en liten insats?”

I september 2015 uppmärksammades frågan på nytt av bland annat Mårten Schultz, professor i civilrätt, som i Svenska Dagbladet konstaterade: ”Vad som eftersträvas av de som förespråkar en civilkuragelagstiftning, och jag är en av dessa, är en regel som åstadkommer en plikt att bistå andra i nöd när ett uppfyllande av plikten inte medför en uppenbar risk för liv och hälsa. En sådan lag kan motiveras såväl moraliskt som instrumentellt. ”

Vilka värderingar har vi i samhället? Att hjälpa någon i nöd är något alla vet att man ska göra. Det delas ut priser för visat civilkurage. Samtidigt har vi en växande tendens att inte bry oss om varandra. Det är viktigt att fundera på hur vi ska undvika att den negativa tendensen förstärks. En väg är att fortsätta att dela ut priser. Men vi kan också välja att införa det självklara i lag, att ha en normativ lagstiftning. Det vill Kristdemokraterna. Även om enbart en enda person skulle kunna räddas genom en sådan lag är det värt att införa den.

Andreas Carlson (KD)

Sofia Damm (KD)

Tuve Skånberg (KD)

Mikael Oscarsson (KD)